

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์

The Supply Chain of Experience Tourism along the Chi River Basin, from Buriram to Surin Province

อุบลวรรณ สุวรรณภูสีห์¹, นิสานาท แก้ววินัด¹, ธาริณี มีเจริญ¹, อำพล ชะโยมชัย¹
Ubonwan Suwannaputit¹, Nisanath Kaewwinud¹,
Tarinee Meecharoen¹, Ampol Chayomchai¹

Received: 15 July 2022

Revised: 3 March 2023

Accepted: 20 March 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว และนำเสนอแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในตำบลที่มีพื้นที่ติดลุ่มน้ำชี พื้นที่ละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลแบบสามเ้า วิเคราะห์และการตีความใช้การวิเคราะห์แก่นความคิดโดยวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยทางด้านต้นน้ำ ได้แก่ ด้านทรัพยากรและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ ค่านิยมและวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และประสบการณ์และการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการท่องเที่ยว ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ ได้แก่ ที่พักอาศัย การเดินทางเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การนำเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว และอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น ปัจจัยทางด้านปลายน้ำ ได้แก่ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว คุณค่าที่รับรู้จากการให้บริการ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการกลับมาเที่ยวซ้ำ และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การรักษาวัฒนธรรมของชุมชน คุณภาพชีวิตของชุมชน และการรักษาสภาพแวดล้อม และ 2) แนวทางการพัฒนา คือ ยกระดับปัจจัยทางด้านต้นน้ำของการท่องเที่ยว พัฒนาปัจจัยทางด้านกลางน้ำของการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และผลักดันให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ห่วงโซ่อุปทาน, การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์, ลุ่มน้ำชี

¹ อาจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, e-mail: s_ubonwan@srru.ac.th

¹ Lecturer, Faculty of Management Sciences, Surindra Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research were to study the tourism supply chain and to propose a supply chain development guideline for experiential tourism along the Chi River Basin in Buriram and Surin provinces. Key informants were residents of the local community and data was related in sub-districts along the Chi River Basin; 20 people per area, totaling 120 people. Data were collected from interviews and focus groups, triangular data quality was examined, and interpretation was based on conceptual analysis by content analysis. The results showed that. - 1) upstream factors included resources and potential of tourist attractions, attributes of tourist attractions, information, values and culture, community participation, experience, and duties of tourism personnel. Midstream factors included accommodation, access to tourist attractions, excursions, sightseeing activities, food, and local handicrafts. Downstream factors include tourist safety, the perceived service value, visitor satisfaction and re-visits, and sustainable tourism development, including preserving community culture, community quality of life and saving the environment. 2) The development guidelines proposed to enhance the upstream factor of tourism, develop the midstream factor of tourism, promote creative marketing for sustainable tourism development, and to drive tourist attractions to achieve sustainable tourism development.

Keywords: Supply chain, experience tourism, the Chi River

บทนำ

การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และท้องถิ่น ตามหลัมติที่ 2 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ที่กำหนดให้ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน โดยยกระดับการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวคุณภาพสูง เพิ่มการพึ่งพานักท่องเที่ยวในประเทศและกระจายรายได้สู่พื้นที่ และบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกมิติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งจะทำให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้เมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่ ทำให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องพยายาม

ผลักดันให้การขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลให้บรรลุเป้าหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอันเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ทางการท่องเที่ยวที่เน้นให้แหล่งท่องเที่ยวหรือเจ้าของวัฒนธรรม เกิดการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจแหล่งท่องเที่ยวผ่านประสบการณ์การมีส่วนร่วมอันจะทำให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวหรือเจ้าของวัฒนธรรม อีกทั้งยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนซึ่งจะช่วยนำพาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไป

สู่ความยั่งยืนได้ในที่สุด (สุปรียา สืบสุนทร และ นิสากร คุณวงศ์, 2561)

การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเห็นความยั่งยืน มีการผสมผสานวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และความเป็นไทยเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวกระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในเมืองรองมากขึ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีการปรับแผนการส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยให้ความสำคัญการพัฒนาูปแบบการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ มากมาย บนพื้นฐานของอัตลักษณ์และภูมิปัญญาพื้นถิ่น วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของคนในชุมชน ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและมีชื่อเสียง ส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนได้ เพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างอาชีพและรายได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การผลิตสินค้าชุมชน การให้บริการลูกค้าในการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเครือข่ายผู้ผลิต/ชุมชน/การให้บริการ จะมีโอกาสมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมและการพัฒนาหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ของกรมการพัฒนาชุมชน (นาคยา เกตุสมบุรณ์ และวันทนา เนาว์วัน, 2562) ทั้งนี้ จังหวัดบุรีรัมย์และสุรินทร์เป็นพื้นที่ราบสูง มีเทือกเขาพนมดงรักทอดยาวตามแนวเขตแดนประเทศไทย-กัมพูชา และมีแม่น้ำชี ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูล เกิดจากเทือกเขาพนมดงรัก โดยกั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดบุรีรัมย์และสุรินทร์ เป็นลำน้ำที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ ความยาวทั้งสิ้นประมาณ 90 กิโลเมตร ไหลผ่านจังหวัด

บุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ไปบรรจบแม่น้ำมูลที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์, 2563) ทำให้สองข้างตลิ่งอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้พื้นเมืองหายาก ปลาพื้นบ้านนาๆ ชนิด รวมทั้งวิถีชีวิตของชนพื้นเมืองที่ดำรงอยู่ร่วมกับลำน้ำสายนี้มาเป็นเวลานาน ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวตั้งแต่กิจกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยว รวมไปถึงการส่งมอบบริการนั้นให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดเครือข่าย “เรียนรู้” และก่อให้เกิดชุมชนนวัตกรรมบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำชีจังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ส่งผลให้เกิดมูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานทุน ทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตนเอง และการจัดการตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน (อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และคณะ, 2564)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว

ห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว (tourism supply chain) คือ ห่วงโซ่ที่ประกอบด้วย ผู้ค้าที่มีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของสินค้าและบริการ

ไปจนถึงขั้นตอนการส่งมอบสินค้าให้ถึงมือลูกค้า ในธุรกิจการท่องเที่ยว และเครือข่ายขององค์กรด้านการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยว รวมไปถึงการส่งมอบบริการนั้นให้กับนักท่องเที่ยว การจัดองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว (อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และคณะ, 2564) โดยแบ่งส่วนประกอบออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ผู้จัดทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (suppliers) ผู้ประกอบการทัวร์ (tours operator) ตัวแทนการท่องเที่ยว (agents) และลูกค้า (customers) ทั้งนี้ องค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนนี้ มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ในห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งจากผลการวิจัยรูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ มนทิรา สังข์ทอง และคณะ (2563) พบว่า สภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือสภาพห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้น การจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่ดีนั้น ต้องมีการจัดการท่องเที่ยวให้ได้ตามแบบแผนที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อย หรือมีกิจกรรมที่ไม่จำเป็นให้น้อยที่สุด โดยต้องไม่มีข้อผิดพลาดใดๆ ระหว่างการเดินทางและนักท่องเที่ยวต้องได้รับการบริการอย่างดีและมีความพึงพอใจที่สุด (อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และคณะ, 2564)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ประสบการณ์การท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานของภาคการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นไปได้ในการกลับมาเยี่ยมชมจุดหมายปลายทางและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวซึ่งมีความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการผจญภัย

และประสบการณ์อันน่าตื่นเต้น และเป็นแหล่งแรงจูงใจที่สำคัญสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวต้องการใช้เวลาให้คุ้มค่าที่สุดและมีประสบการณ์ที่น่าจดจำ ทั้งนี้ ลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์นั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของนักท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Pencarelli & Forlani, 2016) ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์ท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่นด้วยการเรียนรู้ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้านท้องถิ่น (อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และคณะ, 2564) ตามแต่ประชาชนในชุมชนอนุญาต รวมถึงนักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น (existential tourists) โดยฝังตัวเอง หรือ ใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเดียวกับผู้คนในท้องถิ่น ใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนานขึ้น และพยายามใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนท้องถิ่น (จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด และคณะ, 2561) จากการศึกษาแนวพัฒนาการตลาดสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่นของประเทศไทย ของ จิตศักดิ์ พุฒจรรย์ (2564) อธิบายว่า การจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นสินค้าเชิงประสบการณ์ด้วยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่นด้วยการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้ หรือ การผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การได้เห็น การได้ยิน การรับรส การได้กลิ่น การได้สัมผัสทั้งทางกายและใจ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น (local experience) อย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยบทบาทของคนในท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่

เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งล้วนมีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่เป็นอย่างดี โดยนำเสนอแนวทางการตลาดสินค้าและบริการ การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น (local experience tourism) ของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ

พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์

ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ เกิดจากเทือกเขาพนมดงรัก หรือพนมดงรัก ไกล่กับช่องกระฮ่อม และช่องตาเมื่อน แบ่งเขตแดนระหว่างจังหวัดสุรินทร์กับจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำมูล และเป็นหนึ่งในแม่น้ำไม่กี่สายในประเทศไทยที่ไหลจากทิศใต้ขึ้นสู่ทิศเหนือ ความยาวในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ประมาณ 90 กิโลเมตร และจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 160 กิโลเมตร ไหลผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด อำเภอประโคนชัย อำเภอพลับพลาชัย

อำเภอกระสัง และอำเภอสตึก และไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ในพื้นที่อำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอจอมพระ ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่บริเวณสบลำชี หรือวังทะลุ ณ บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์, 2563) ทำให้สองข้างตลิ่งอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้พื้นเมือง และสมุนไพรหายาก ปลาพื้นบ้านหลากหลายชนิด รวมถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ไทย-ลาว และไทย-กวย ที่ดำรงค้อยู่ร่วมกับลุ่มน้ำสายนี้มาเป็นเวลานาน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ ทฤษฎีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ตามกรอบห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ซึ่งดัดแปลงจาก Tapper (2004) และมนทรา สังข์ทอง และคณะ (2563) ทำให้ได้กรอบห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว		
ปัจจัยทางด้านต้นน้ำ	ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ	ปัจจัยทางด้านปลายน้ำ
1. ด้านทรัพยากรและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 2. ด้านคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว 3. ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ 4. ค่านิยมและวัฒนธรรม 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน 6. ประสิทธิภาพและการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการท่องเที่ยว	1. ที่พักอาศัย 2. การเดินทางเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3. การนำเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว 4. อาหารและงานฝีมือท้องถิ่น	1. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 2. คุณค่าที่รับรู้จากการให้บริการ 3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 4. การกลับมาเที่ยวซ้ำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(การรักษาวัฒนธรรมของชุมชน คุณภาพชีวิตของชุมชน และการรักษาสภาพแวดล้อม)

ที่มา (ดัดแปลงจาก Tapper, 2004; มนทรา สังข์ทองและคณะ, 2563)

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และบุคลากรหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่

เกี่ยวข้อง จำนวน 120 คน จำนวน 6 พื้นที่ พื้นที่ละ 20 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีองค์ความรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับสมุนไพรหรือการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) บุคลากรหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ต้องทำงานอยู่ในหน่วยงานหรือองค์กรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ไม่น้อยกว่า 2 ปี และองค์ความรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ความมีประสิทธิภาพของข้อมูลที่เป็นจริงถูกต้อง หรือความสมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับข้อมูล และความสามารถในการวิเคราะห์ของผู้วิจัย โดยอาศัยความสนใจของผู้ให้ข้อมูล

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าสว่าง ตำบลนาดี อำเภอเมือง ตำบลเมืองลิง อำเภอจอมพระ และตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ และตำบลกระสัง และตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่บริเวณปลายน้ำของลุ่มน้ำชีโดยไหลไปบรรจบแม่น้ำมูลที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ทำให้สองข้างตลิ่งอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้พื้นเมืองหายาก ปลาพื้นบ้านนาๆ ชนิด รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำที่อยู่ร่วมกับลำน้ำสายนี้มาเป็นเวลานานจากการศึกษาในเบื้องต้น พบว่า เป็นแหล่งต้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก และมีชุมชนรายล้อมตลอดลำน้ำ จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ คณะผู้วิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ

สัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อประชุมระดมความคิดเห็น ในประเด็นของกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ โดยคณะผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดและขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบรายละเอียดของการวิจัย และยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย จากนั้นสรุปข้อมูลที่ได้สำหรับใช้เป็นหลักฐานในการวิจัยเพื่อนำไปช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนและครอบคลุมมากที่สุด ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นั้นมีคุณภาพน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และมีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) (เอี่ยมพร หลินเจริญ, 2552)

คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แก่นความคิด (thematic analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) (Creswell, 2008) ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความ ในส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย ใช้การบรรยายอย่างลุ่มลึก (thick description) เพื่อสะท้อนภาพความเป็นจริงให้ผู้อ่านสัมผัสได้มากที่สุด (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ จัตุราภรณ์, 2549)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ มีดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านต้นน้ำ (upstream factors) ประกอบด้วย 6 ประเด็น ดังนี้

1.1 ด้านทรัพยากรและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำชี ป่าชุมชน ป่าริมน้ำ ซึ่งมีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ บางส่วนเป็นป่าเต็ง และป่าเบญจพรรณหรือป่าพรุน้ำจืด มีต้นไม้ยืนต้นหนาแน่น เป็นไม้มูลค่ารวมถึงมีสมุนไพร ของป่า สัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์

ประกอบกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม อาชีพ ดำเนินงาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่สามารถเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวที่สนใจของแหล่งท่องเที่ยว หากแต่กิจกรรมบางอย่างจะไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

1.2 ด้านคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ มีการออกแบบลักษณะทางกายภาพที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น มีความเป็นธรรมชาติงดงาม และประชาชนในพื้นที่มีศักยภาพที่ดี เหมาะในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถสร้างประสบการณ์นักท่องเที่ยว อาทิ กิจกรรมการสัมผัสวิถีดั้งเดิมของชุมชน การศึกษาเส้นทางธรรมชาติริมน้ำ เป็นต้น

1.3 ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ ปัจจุบันบุคลากรทางการท่องเที่ยวในชุมชนมีความรู้ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน โดยเฉพาะการรับรู้ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุไม่เกิน 50 ปี หากแต่ปัจจัยพื้นฐานคือ การสร้างความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ให้มีสมรรถนะและจำนวนเพียงพอต่อการใช้งาน รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวยังเป็นข้อจำกัดของพื้นที่ที่ต้องมีการปรับปรุงต่อไปในอนาคตหากต้องรองรับนักท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

1.4 ค่านิยมและวัฒนธรรม ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ยังคงมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร กลุ่มชาติพันธุ์ลาว และกลุ่มชาติพันธุ์กูย ซึ่งยังคงใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลัก มีอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยว ภูมิทัศน์อัต

ลักษณ์ คือ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีของชุมชน อาหารอัตลักษณ์ คือ อาหารพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมการกินที่สะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิต โดยเน้นใช้วัตถุดิบจากปลาน้ำชี และพืชผักที่หาได้ในชุมชน ผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ คือ สินค้าหรือบริการหรือกิจกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ อาทิ การจักสาน กิจกรรมเพื่อสุขภาพจากสมุนไพร กิจกรรมทางน้ำ และผู้คนอัตลักษณ์ คือ ภาษาพื้นเมือง การแต่งกาย การบริการ อธยาศัยไมตรีของคนในชุมชน ซึ่งรวมถึงปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้มีความรู้ความสามารถ และผู้นำเชิงจิตวิญญาณในท้องถิ่น

1.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ มีความพร้อมและเต็มใจที่จะดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่เพื่อการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น ส่งผลต่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากร และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวให้เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีกว่าเดิม นำไปสู่ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

1.6 ประสบการณ์และการปฏิบัติ หน้าที่ของบุคลากรทางการท่องเที่ยว ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ มีเพียงไม่กี่ชุมชนที่มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองบัว ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลกระโพ หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า หมู่บ้านช้าง ในขณะที่ชุมชนอื่นๆ ยังไม่เคยจัดกิจกรรมทาง การท่องเที่ยว แต่มีความพร้อม และสนใจที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่สนใจทำกิจกรรมท่องเที่ยวยังขาดประสบการณ์

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บุคลากรอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว

2. ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ (upstream factors) ประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ที่พักอาศัย การจัดการที่พักแรมในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ที่พักแรมที่นักท่องเที่ยวอยู่ร่วมกับเจ้าของบ้าน ส่วนใหญ่จะยังคงรูปแบบลักษณะที่พักแรมให้กลมกลืนกับชุมชนเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ ที่พักแรมได้รับดูแลทั้งเรื่องความสะดวกและความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนหนองบัว ตำบลกระโพ มีโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และ 2) ที่พักแรมที่จัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ โฮมสเตย์ของผู้ประกอบการเอกชน รีสอร์ท และโรงแรมในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง

2.2 การเดินทางเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่างๆ มีการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในด้านเส้นทางการเดินทางให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกสบายขึ้นก็เพื่อให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้อย่างรวดเร็ว และปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งรองรับการเดินทางโดยยานพาหนะส่วนตัว อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาในกรณีที่เป็นรถสาธารณะที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการเดินทางเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการติดป้ายบอกทาง ดังนั้นการปักหมุดใน Google Map ที่ถูกต้องสามารถแก้ไขปัญหาในการเดินทางเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง

2.3 การนำเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัด

บุรีรัมย์-สุรินทร์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงธรรมชาติ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เช่น การเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ชมพันธุ์ไม้ สมุนไพรต่างๆ การชมวิถีชีวิตชนโดยรอบ และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนที่เป็น เอกลักษณ์ หรือการประกอบอาชีพ รวมถึงการนำเสนอโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชุมชน เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน การเรียนรู้การประกอบอาชีพของคนในชุมชน การเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

2.4 อาหารและงานฝีมือท้องถิ่น ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ความเชื่อและสภาพสังคม ล้วนเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี มีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนท่องเที่ยว รวมถึงอาหารอัตลักษณ์ และผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รูปแบบการประกอบอาชีพของคนในชุมชน รวมถึงกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน อาทิ อาหารตามฤดูกาลของวัตถุดิบจากธรรมชาติในแม่น้ำชี และป่าริมน้ำ เช่น อาหารที่มีส่วนผสมของไข่มดแดง เห็ด ปลา เป็นต้น

3. ปัจจัยทางด้านปลายน้ำ (upstream factors) ประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้

3.1 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับการพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ เนื่องจากกิจกรรมส่วนหนึ่งเป็นกิจกรรมทางน้ำ กิจกรรมเดินป่า รวมถึงการท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งนี้ถ้านักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัยหรือถูกคุกคามในจุดหมายปลายทางของการพักผ่อน ทำให้เกิดความรู้สึกเชิงลบต่อจุดหมายปลายทางได้ ซึ่งอาจเกิดความเสียหายต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวและเป็นผลให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นลดลง อาทิ การจัดกิจกรรมทางน้ำจะต้องมีเสื้อชูชีพ และบุคลากรทางท่องเที่ยวต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การดูแลเรื่องของสุนัขในชุมชนที่ต้องไม่มารบกวนหรือสร้างความกังวลให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ยังขาดในเรื่องของประสบการณ์และการพัฒนาทักษะในการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

3.2 คุณค่าที่รับรู้จากการให้บริการ ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์มีความสามารถในการให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนได้เรียนรู้และเข้าใจจากการใช้ทรัพยากรทางท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่ ประกอบกับความมีอัธยาศัย ความเป็นมิตร ของคนในพื้นที่จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้คุณค่าจากการให้บริการ ซึ่งการสร้างคุณค่าจากการให้บริการบุคลากรทางท่องเที่ยวอาจต้องอาศัยประสบการณ์จากการรับนักท่องเที่ยว หากแต่ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์มีประสบการณ์ในการรับท่องเที่ยวน้อย

3.3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เป็นความรู้สึกของนักท่องเที่ยวในทางบวก ความชอบ

ความสบายใจ ความสุขใจต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านการให้บริการ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านร้านค้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านความปลอดภัย โดยชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์สามารถประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงการให้บริการหลังจากการรับนักท่องเที่ยว หากแต่ปัจจุบันชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์มีประสบการณ์ในการรับท่องเที่ยวน้อย และไม่มีความรู้ในการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องเสริมทักษะดังกล่าวให้กับชุมชนในอนาคตต่อไป เพื่อนำผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้บริการกับนักท่องเที่ยว

3.4 การกลับมาเที่ยวซ้ำ ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์มีความสามารถในการสร้างการรับรู้ถึงภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวด้านบวกที่เชื่อมโยงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวิถีท้องถิ่น และการสัมผัสประสบการณ์ทางธรรมชาติ อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการเดินทางท่องเที่ยวแบบผจญภัยที่สนุกสนานและเบิกบานใจ รวมถึงการเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ ของนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ได้เข้ามาเรียนรู้สัมผัสเอกลักษณ์วิถีความเป็นอยู่แบบท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำชี

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้

ปัจจุบันชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์มีกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะหากมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจะส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว

อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ

4.1 การรักษาวรรณธรรมของชุมชน การท่องเที่ยวเป็นที่มาของรายได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอันดีงาม ทั้งนี้การท่องเที่ยวมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลอดจนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติให้อยู่คู่กับคนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง

4.2 คุณภาพชีวิตของชุมชน การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม ความอยู่ดีมีสุข ตลอดจนรักษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมธรรมชาติ รวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ดังนั้นชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์จึงมีความสนใจที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวตกอยู่กับคนในชุมชน

4.3 การรักษาสภาพแวดล้อม ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์มีการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติมีการทดแทนการฟื้นฟู ให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไปโดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชน

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบที่ไม่คาดฝันจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 มีความรุนแรง นานกลัว และรวดเร็วอย่างมาก ด้วยมาตรการการรับมือของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการ Lockdown, Home-Local-State-Quarantine, Curfew, Social Distancing เป็นต้น อีกทั้งพฤติกรรม ทัศนคติ รสนิยม ความอ่อนไหว

ส่วนบุคคล เช่น การระมัดระวังรักษาตัว ความหวาดกลัว ความกังวล ความตื่นตระหนกของแต่ละบุคคล อุปสงค์การเดินทางและท่องเที่ยวทั้งหมดในประเทศไทยจึงลดลงอย่างมากและรวดเร็ว ในขณะที่อุปทานการท่องเที่ยวยังไม่ทันได้ปรับตัวหรือปรับตัวได้ช้ามาก ธุรกิจที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของภาคการท่องเที่ยวจะปรับเปลี่ยน/ลดการใช้วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตทั้งแรงงานและทุนเช่นกัน ซึ่งการลดกิจกรรมการผลิตสินค้าและการให้บริการต่างๆ ย่อมทำให้มูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจฐานรากโดยรวมมีมูลค่าที่ลดลงเช่นกัน และส่งผลกระทบต่อรายได้ของภาคครัวเรือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ส่งผลให้การเดินทางและการท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศและคนต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยลดลง เกิดความไม่มั่นใจในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว และให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมจากการประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ การทำเกษตรกรรม แต่คาดการณ์ว่าหลังจากสถานการณ์โควิด อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะปรับตัวดีขึ้น และชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ พร้อมทั้งจะกลับมาพัฒนารูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยว

ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์

ข้อเสนอแนวทางการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ปรากฏผลดังนี้

แนวทางที่ 1: ยกระดับปัจจัยทางด้านต้นน้ำของการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์

เป้าประสงค์: ส่งเสริมและพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวให้แหล่งท่องเที่ยวใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และแหล่งท่องเที่ยวเดิม

ที่มีมาตรฐานสูงขึ้น มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ให้ครอบคลุมทุกมิติของการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เรือรถตู้ กิจกรรมท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยดำเนินการผ่านกระบวนการตรวจประเมินและรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย ซึ่งให้ความสำคัญกับความสะอาด ความสะดวก ความปลอดภัย และเป็นธรรมต่อนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่ดีและปลอดภัย รวมถึงเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นำไปสู่การสร้างอาชีพ และกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน

2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง เพื่อตอบสนองต่อวิถีชีวิตและรสนิยมของคนรุ่นใหม่ แต่ไม่ทิ้งกลิ่นอายวิถีชุมชน

4. เสริมสร้างทักษะ และประสบการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับบุคลากรทางการท่องเที่ยว รวมถึงผลักดันส่งเสริมศักยภาพคนในชุมชน สู่แกนนำสานต่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเป้าหมายความยั่งยืน เช่น ปราชญ์ชุมชน และเยาวชนรุ่นใหม่ เป็นต้น

แนวทางที่ 2: พัฒนาปัจจัยทางด้านการกล้าน้ำของการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์

เป้าประสงค์: ส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อุปทาน ถึง

เป้าหมาย และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น อาทิ กิจกรรมการศึกษาเส้นทางธรรมชาติ กิจกรรมอนุรักษ์ลุ่มน้ำและพันธุ์ปลาน้ำชี นักเล่าเรื่องชุมชน อาหารและงานฝีมือท้องถิ่น

3. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ถนน ป้ายบอกทาง การปักหมุดห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด

แนวทางที่ 3: ส่งเสริมการตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์อย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์: ส่งเสริมและสร้างสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนนักท่องเที่ยว และเครือข่าย

2. จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้การแนะนำทางการท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และประสานเพื่อจัดการข้อร้องเรียนของนักท่องเที่ยว

3. ขยายช่องทางทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทั้งช่องทางออฟไลน์ (offline) และออนไลน์ (online) รวมถึงชุมชนท่องเที่ยวควรสร้างการรับรู้ (brand awareness)

และประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยใช้แนวคิดการสื่อสาร
ทางการตลาด (marketing communication)

4. จัดอบรมเสริมศักยภาพทักษะการ
สื่อสารในรูปแบบต่างๆ ให้กับบุคลากรทางการ
ท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง
แหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว

5. จัดเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว และสำรวจ
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมา
ใช้ในการวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยว การ
ทำกิจกรรมสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว การพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยว

แนวทางที่ 4: ผลักดันให้แหล่งท่องเที่ยว
เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์: ส่งเสริมและสร้างโอกาส
(opportunities) ในการผลักดันให้แหล่งท่องเที่ยว
เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีแนวทางในการ
ดำเนินงาน ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม
ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินกิจกรรม
ทางการท่องเที่ยวในการดูแล ป้องกัน รักษา ฟื้นฟู
วัฒนธรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. สำรวจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนิน
กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม
ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินกิจกรรม
ทางการท่องเที่ยวในการดูแล ป้องกัน รักษา ฟื้นฟู
สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัด
บุรีรัมย์-สุรินทร์ พบว่า ปัจจัยทางด้านต้นน้ำพื้นที่
ลุ่มน้ำชีเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่

แม่น้ำชี ป่าชุมชน ปาริมน้ำที่มีต้นไม้อยู่นานแน่น
เป็นไม้มูลค่า รวมถึงมีสมุนไพร ของป่า สัตว์ป่า
ที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับมีวิถีชีวิต ความเชื่อ
ค่านิยม อาชีพ ดำเนิน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
ที่สามารถเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวที่สนใจของแหล่ง
ท่องเที่ยว เหมาะในการพัฒนาให้เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถสร้าง
ประสบการณ์นักท่องเที่ยว หากเพียงแต่กิจกรรม
บางอย่างจะไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
ตลอดทั้งปี การอำนวยความสะดวกให้แก่
นักท่องเที่ยวยังเป็นข้อจำกัดของพื้นที่ที่ต้องมีการ
ปรับปรุงต่อไปในอนาคตหากต้องรองรับนัก
ท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ มีที่พักแรมที่จัดไว้ให้
สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ โฮมสเตย์
ของชุมชน และผู้ประกอบการเอกชน รีสอร์ท และ
โรงแรมในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง การเข้าถึง
แหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายมากขึ้น
นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้อย่างรวดเร็ว และ
ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น หากรองรับเพียงการเดินทาง
โดยยานพาหนะส่วนตัว ยังไม่มีถาวรณ
ที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการ
เดินทางเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สำหรับการนำ
เที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น 2 ประเภท
ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงธรรมชาติ
และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจากความ
หลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบกับลักษณะ
ภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ
ความเชื่อและสภาพสังคม ล้วนเป็นตัวกำหนด
วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนในพื้นที่
ลุ่มน้ำชี มีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนท่องเที่ยว
รวมถึงอาหารอัตลักษณ์ และผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์
ตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และ
ปัจจัยทางด้านปลายน้ำ ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี
จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ยังขาดประสบการณ์
และการพัฒนาทักษะในการต้อนรับ ดูแลความ

ปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ไม่มีองค์ความรู้ในการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องเสริมทักษะดังกล่าวให้กับชุมชนในอนาคตต่อไป เพื่อนำผล การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้บริการกับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิรพันธ์ เข็มจันทร์ และคณะ (2561) พบว่า ในช่วงต้นน้ำของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ขาดศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูท่องเที่ยว อุปกรณ์เทคโนโลยียังไม่ ทันสมัย ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูล ขาดการริเริ่มเคลที่มีประสิทธิภาพ และ จัดการขยะที่ดี แต่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีเป็นสถานที่ดึงดูดน่าสนใจ มีน้ำไฟฟ้า และอาหารเพียงพอต่อความต้องการ ช่วงกลางน้ำของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่พักโฮมสเตย์ยังไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มประสิทธิภาพ การเดินทางรถสาธารณะยังไม่สะดวกในการเข้าถึงที่ท่องเที่ยวโดยตรง ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่มีการทำสัญญากับบริษัททัวร์ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดใหญ่ ช่วงปลายน้ำ พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก แต่ นักท่องเที่ยวยังไม่พอใจด้านบริการ และระดับความสุขของทุเรียน

นอกจากนี้ แนวทางการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ดังกล่าวสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในบริบทพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมถึงปัจจัยสนับสนุนในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวความผูกพันกับสถานที่ ความ

พึงพอใจโดยรวม และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกในจังหวัดภูเก็ตของนิมิต ชื่นสัน และศศิวิมล สุขบท (2562) แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันกับสถานที่ความพึงพอใจโดยรวม และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม นอกจากนี้ความผูกพันกับสถานที่ และความพึงพอใจโดยรวมเป็นตัวแปรส่งผ่านของอิทธิพลทางอ้อมระหว่างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม การนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงการนำเสนอการพัฒนา รูปแบบความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ที่นำไปกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการศึกษาได้องค์ความรู้เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านต้นน้ำ ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ ปัจจัยทางด้านปลายน้ำ และ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ นักวิชาการ นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจสามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ และ แนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ดังนำเสนอข้างต้น ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว หรือวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.1.1 ชุมชนท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ

การท่องเที่ยวในพื้นที่ควรสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงหรือสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนเพิ่มขึ้น

1.1.2 ชุมชนท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่นำกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว หรือผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำชีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับประชาชนในชุมชน และกลายเป็นรายได้หลักในอนาคตต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

1.2.1 หน่วยงานด้านการขนส่งในจังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์ ควรมีรถประจำทางหรือรถบริหารเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อลดปัญหาในการขนส่งสาธารณะ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวที่ไม่มีรถยนต์ส่วนตัว ทั้งนี้ในการปรับปรุงด้านการขนส่งสาธารณะจะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และเป็นการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

1.2.2 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจนำกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ลุ่มน้ำชีอย่างต่อเนื่อง หรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่สามารถจัดกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกันได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

นักวิชาการ หรือนักวิจัยควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตั้งประเด็นสำคัญมาประยุกต์เป็นข้อคำถาม เก็บข้อมูลกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อยืนยันและเติมเต็มผลการวิจัยให้มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่จัดสรรงบประมาณสนับสนุน โดยความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และขอขอบคุณที่ปรึกษา ภาควิชาครุศาสตร์ รวมถึงผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 5 การท่องเที่ยว. http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/03/11_NS-05_070365.pdf
- จิตต์ศักดิ์ พุ่มจร. (2564). แนวทางพัฒนาการตลาดสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่นของประเทศไทย. <https://researchcafe.org/local-experience/>
- จิรนนท์ เข็มขันธ์, ปัญญา หมั่นเก็บ และณัฐพศุทธิ์ ภัทริธาสินศิริ. (2561). การจัดการโซ่อุปทานสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง. วารสารสมาคมนักวิจัย, 23(3), 98-110.

- จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด, อังสุมาลิน จำนงชอบ และณัฐพัชร มณีโรจน์. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 10(2), 156-187.
- นาคยา เกตุสมบุญและ วันทนา เนาว์วัน. (2562). ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 25(1), 81-93.
- นิมิต ชื่นสัน และศศิวิมล สุขบท. (2562). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ความผูกพันกับสถานที่ ความพึงพอใจโดยรวม และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกในจังหวัดภูเก็ต. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 42(1), 68-83.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และสุภาพ นัตรภรณ์. (2549). *การออกแบบการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนทรา สังข์ทอง, ศิริวิทย์ กุลโรจน์ภัทร และวิชัย แหวนเพชร. (2563). รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(2), 17-35.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์. (2563). เกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์. <http://www.surin.doae.go.th/?p=691>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570*. https://www.idd.go.th/App_Storage/navigation/files/23_0.pdf
- สุปรียา สืบสุนทร และนิสากร คุณวงศ์. (2561). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืน. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 20(2), 269-287.
- อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และคณะ. (2564). *การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวตามรอยสมุนไพรในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์-สุรินทร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เอื้อมพร หลินเจริญ. (2552). *การวิเคราะห์และนำเสนอผลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ*. <http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/DataAnalysis.pdf>
- Creswell, J.W. (2008). *Research design, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd edition). Sage Publications.
- Pencarelli, T. & Forlani, F. (2016). Marketing of touristic districts-viable systems in the experience economy. *Sinergie Italian Journal of Management*, 34(101), 199-238.
- Tapper, R. & Font, X. (2004). *Tourism supply chains: Report of a desk research project for the travel foundation*. Leeds Metropolitan University, Environment Business & Development Group.